

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ex Illvstrissimo Cardinali Bellarmino Epitome
Controuersiarum Omnia huius Aeui
Lvthero-Calvinisticarvm Sub diuersis Titulis bis
Quadripertitis digestarum**

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiae, 1624

VI. De Libri Arbitrii Natvra: Et Viribvs In Natvralibvs, Moralibus, &
Supernaturalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11726

III. DE LIBERI ARBITRII NATVRA.

QVÆSTIO XXXVI.

Ecquid est Liberum Arbitrium?

AUTOR. I. Liberum arbitrium est *Iudicium rationis, cum Electione voluntatis: ita Magist. 2. Sent. 2.* Alijs significat *solius rationis actum, id est, iudicium: Quia, ait S. Bern. liberè de actu voluntatis iudicat. Vel, ait Tapperus, quia indifferens est; & in particulari iudicamus, ut volumus.*

3. D. Thomæ, & S. Patribus significat *actum solius Voluntatis; cù quod is solus verè & propriè liber sit: Diciturque Elec̄tio, quæ est quædam quasi iudicium ultimum voluntatis. Sic dicitur, viue pro arbitrio.*

Arbitrium verò dicitur potius, quā iudicium; quia Arbitri sunt liberiores Iudicibus: Hi enim tenentur sequi leges in iudicando; ut, si iudicare feciū videantur, ab eis possit appellari: Arbitri verò sententiam ferant, ut volunt; nec ab eis datur appellatio.

Arbitrii, & voluntatis eadem potentia est; Et potentia hæc, quā respicit finem, *Voluntas*; quā media, *Arbitrium* dicitur.

Libertas triplex est: *Natura*; quā concreata nobis liberamur ab naturali inclinatione, nos ad determinatum actum necessitante. *Gratia*, quā ab peccatis; *Gloria*, quā ab mortalitate liberamur.

Libertas Naturæ duplex est.

I. A Coactione simplici: Sic libera sūt,

quæ, et si non possint non fieri, sūnt tamen spontē: Ut cum Deus gignit Filium, cum appetimus beatitudinem.

II. A Necessitate, quā libera sūt, quæ pro arbitrio possimus velle, aut non velle, aut nolle: ut dum loquimur. &c.

I. CALVINVS Inst. 2. c. 2. §. 4. coniunctū hoc, (*Liberum arbitrium*) fert impatienter. Numis, ait, Philosophicè hac de locuti sunt, qui se Christi iacent discipulos. Nam quasi adhuc integer staret homo, semper apud Latinos Liberi arbitrii, extitit nomen. Græcos verò non puduit multè arroganter usurpare vocabulum; siquidem ἀριστος dixerunt; ac si potestas sui ipsius penes hominem fuisset. 2. Ib. §. 8. Si quis vocis huius (*Liberum Arbitrium*) usum non prauā intelligentiā sibi permittat; per me quidem non vexabitur ob eam rem. Sed quia sine ingenti periculo non posse retinere censio; magno contrà Ecclesiæ bono futurum, si ABOLEATVR. Neque ipse usurpare velim; & alios, si me consulant, ABSTINERE optarim.

AUTOR. Etsi vocabulum hoc, *Liberum Arbitrium*, in S. Scriptura non sīt: res ipsa tamen habetur. Num. 30. In arbitrio viri erit. &c. 2. Reg. 34. Triumtiōi optio datur, elige. Dan. 12. Quid eligam.

DICO igitur Calvinistis, quod S. Aug. l. 7. c. 9. de Trin. Pascentio Ariano, contendenter vocem ἀριστος in scriptura non extare; respondit, Etsi nomen non reperitur: restamen habetur in ea.

Liberum arbitrium igitur est potentia; non habitus, vel actus; liber; non inde terminata ceu voluntas; intelligentia naturæ attributa, ut subiecto; ex his, quæ ad finem aliquem conducunt, ut obiecta potentiaz, versantis circa Me dia tantum; unum p̄ alto eligendi, actu contrarieatis seu specificationis; aut repudiendi, actu contradictionis.

QVÆ-

QVÆSTIO XXXVII.

Vtra Libertas requiritur ad liberum arbitrium constituerendum?

LUTHERANT apud Mart. Bucerum lib. de concordia doctr. requirunt solam à Coactione libertatem, negant illam à Necessitate: Sicque volunt intelligi istud, Hominem esse liberi arbitrii.

CALVINVS Inst. 2. cap. 2. §. 6. idem asserit ipsum: & assingit Lombardo 2. dist. 25. eandem sententiam; quod à coactione soluti simus.

AT idem Cal. ib. c. 3. §. 5. sibi contradicit: Lombardus, ait, cū necessitatem à Coactione distinguere nesciret, pernitioso errori materiam dedit. Alphonsus à Castro dicit idem cum Caluino; sed explicat se; Coactionem esse quamlibet determinationem ad unum aliquid.

SVADENT istis ex S. Aug. Bern. & S. Thoma.

1. Aug. in Enchir. c. 105. Beatit esse sic volumus, ut esse miseri non solum nolimus, sed nequaquam prouersus velle possumus. Beatitudinem libere volumus, & tamen aliter non possumus. Ergo libertas à Coactione sufficit ad arbitrium liberum.

2. Aug. Deus liberè vult iustitiam, & eam tamen necessariò vult. At haec est libertas à coactione; eademque est homini.

3. lib. 5. Ciu. c. 10. Si Necessitas est, qua necesse est, ut ita sit, aut fiat aliquid: nescio cur eam timeamus ne nobis libertatem auferat voluntatis. N: que enim & vitam Dei, & Præsentiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse esse Deum semper vivere, & cuncta præscire.

4. S. Bern. serm. 81. in Cant. Nescio quo miro modo ipsa sibi voluntas peccato in deterius mutata, necessitatem faciat; ut necessitas, cum voluntaria sit, excusare non valeat voluntatem: nec voluntas, cum sit illecta, excludere necessitatem. Infrā. Animam malè liberâ necessitate & ancillâ, tenetur; Et ancilla liberâ propter & necessitatem, & voluntatem;

Eoque rea, quo libera, eoque ancilla, quo rea; & per hoc eo ancilla, quo libera.

5. S. Tho. q. 10. art. 2. ad 5. ait solam coactionem repugnare naturali libertati voluntatis. Et q. 83. art. 2. ad 3. ait, per peccatum perisse libertatem gratiae, non naturae, quae est à coactione.

AVTO R. Libertas à Necessitate omnino requiritur ad liberum arbitrium; & non sufficit libertas à coactione.

1. Quia Eccl. 15. Deus dereliquit hominem in manu coesili sui. adiecit mandata; si volueris eas eruare, conseruabunt te. Apposuit tibi ignem & aquam. &c. quod placuerit ei, dabitur illi. Ecce libertatem contradictionis Volendi & non volendi: Item Contrarietas, in eligendo & respondendo.

2. Sic definierunt Concilia: ut Afrasicanum can. 25. Trident. sess. 6. c.

3. Et decretum Pii V. Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, liber è tamen fit. &c. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

3. Ita & S. Patres, cum Theologis ex Magistro Lombardo.

4. Ratio. Si ad lib. arb. sat foret libertas à coactione, sequerentur absurdia ista.

1. Etiam pecoribus esse lib. arbitram sponte feruntur ad pabulum.

2. Etiam pueris, furiosis, &c. vsu arbitrii priuatis esset liberum arb. quia sponte agunt, ait Arist. Eth. c. 2. 3. Deum ex libero arb. genuisse Filium; quia non coactus genuit.

4. Nulla foret controuersia; quia nec philosophi, nec Manichæi, nec vlli negarunt homines esse liberos à coactione. Demum est Consultatio; ergo & libera Electio.

Dico

DICO AD I. In appetenda beatitudine voluntas nostra in hac vita est libera, quoad Exercitum; quia potest eam appetere, & cessare ab appetendo; at libera non est, quoad Specificationem; quia non potest velle miseriam. Neque Beatis tollitur in cœlis libertas per necessitatem non peccanti disquin confirmatur.

AD II. Ut beati habent necessitatem, quoad specificationem; quia non possunt velle miseriam; nec ideo tamen priuantur libero arb. Ita Deus vult iustitiam ex necessitate, quoad specificationem; quia non potest velle iniquitatem: nec ideo tamen non est liberi arb.

AD III. Aug. ibid. distinguit necessitatem in Vnam quæ facit, ut res non sit in potestate; qualis est necessitas moriendi: Inque Aliam, quæ facit rem non esse in potestate: Priorem ait pugnare cum lib. arb. at Posteriorē non. Et huius posterioris dat exempla de vita Dei, præscientia Dei, potentia Dei, deque lib. arb. humano. Necesse ait, non facit ut opera lib. arbitrij non sint libera; sed cogit ut sint libera. Nō enim cadit illa necessitas super Opera, sed super modum. Non enim necesse est absolute, ut homo hoc velit, aut illud: sed est in eius potestate velle hoc aut illud, aut nō velle; tamen pro suo quod velit, necesse est cum libere velle.

AD IV. Loquitur de necessitate Conditionata, quæ non repugnat libertati, uti Abloluta. Sic arbor mala, dum est mala, non potest bonos fructus facere: ita & voluntas, dum vult male, necesse est ut faciat malum, sed libere.

AD V. S. Thomas loquitur de voluntate simplice; non ut est principium electionis. Itemque de coactione ut est determinatio ad unum, siue necessitas.

QVÆSTIO XXXVIII.

An DEVS sit liberi arbitrij?

LUTHERVS in assert. art. 36. adprobat sententiam Wicelli, dicentis, Deum non posse facere, nisi ea quæ facit; Omniaque ex necessitate absoluta euenerit. BUCERVS lib. de Concordia. &c. tradit, Deum necessariò agere, quicquid agit, nec posse aliter facere.

CALVINVS Inst. I.C. 16. §. 3. Sanè omnipotentiā sibi vindicat; ac deferri à nobis vult Deus; non qualem Sophistæ, Papista, singunt, otiosam, & fere sapitam; sed operosam. Infrā: Ideo censetur Omnipotens, non quod possit quidem facere; cestet autem quia. &c. Carpit nos docentes, Deum multa posse facere, quæ non facit; & posse multa non facere, quæ facit; ideoque propriè liberum esse.

SVADENT istis. 1. Arbitrij libertas in eo est, ut possit quis velle & non velle; hocq; nō illud: at istud repugnat Immutabilitati Dei.

2. Voluntas Dei & Sapientiae conformis: sed hæc non potest non indicare id esse melius fieri, quod re ipsa fieri melius est: ergo nec voluntas non potest non idem eligere.

3. Velle Dei est necessarium; quia est idem quod esse Dei. ergo non est liberum.

4. Devs ab aeterno voluit omnia quæ fecit, facit, facturus est; ergo iam determinatus est ad unum, nec aliud velle potest.

5. Inde terminatio imperfectionem significat: non ergo locum haberet in Deo.

6. Si Devs posset facere, quod non facit; haberet potentiam passiuam & otiosam: quod absurdum.

AVTOR. I. Devs est liberi arbitrii vndequeque; fecitque hominem ad imaginem & similitudinem suam.

1. Sic Scriptura in meo Antichristo p. 4. q. 21.

z. Huc

2. Huc conuenit S. Patrum consensus: Greg. Naz. Nyss. Amb. Aug. in Enchir. c. 95. Tunc videbitur, quam multa posset Deus, & non velit: nihil autem velit, quod non posset.

3. Ratio 1. Deus est causa efficiens omnium intelligentiarum ac rerum: ergo voluntate, non necessitate operatur. Cur enim tot essent Intelligentiae, & non plures; virtutis tantæ, nec maioris, minorisue: &c.

2. Quia Deus est infinitus; ergo potest & plura & perfectiora facere; quā fecit.

3. Si ex necessitate, non liberè faceret omnia Deus; frustra ei preces, aræ, sacraque fierent propitiando: at communis naturæ instinctus hæc docuit omnes gentes.

4. Denique homo est liberi arbitrii; ergo & Dei.

II. Nota ex D. Th. q. 24. de Verit. art. 3. Posse velle bonum & malum, nō est simpliciter Arbitrij, nec de essentia eius: sed vt id est in natura creata ex nihilo, ac proinde defectibili. Sed sat est libero arbitrio, habere optionem & electionem rerum diuersarum. Et hæc libertas non conuenit Deo, Angelis, Beatis: posse eligere malum, imperfectio est. Idem est de Posse mutare actus Volendi & No-lendi; Hæc enim sunt creatæ naturæ, non Arbitrij simpliciter. 2. Velle Dei dupliciter capitur: 1. Absolute, vt estidem quod esse Dei: Sic est necessarium, non liberum. 2. Obiectuè, vt dicit ordinem ad obiectum Intrinsicum, scil. ad Dei sapientiam, potentiam. &c. Sicque est idem cum Esse Dei: Vel ad Extrinsicum, sc. ad res creatas;

sic liberum est, non necessarium. Quia Deus non potest non velle suam essentiam: potest autem non velle res creatas. Vt: Deus vult amatq; seipsū necessariò: alia verò libere: Quia velle Dei non necessariò terminatur ad hanc rem vel illam: quia res non sunt Deo necessariæ; suntque ex hypothesi appetibiles, quā sc. Dei gloriam manifestant.

Dico Ad I. Velle, & non velle in Deo non significat mutationem actus; sed quod terminetur, vel non terminetur ad tale obiectum: itaque in hoc vt creato, nō in Deo fit mutatione.

Ad II. Conformatas Sapientiæ diuinæ cum Voluntate non importat necessitatem: Quia Eph. i. Deus operatur omnia secundū Consilii voluntatis sue.

Ad III. Velle Dei est necessarium quoad actum volendi; at non quoad ordinem ad creaturam.

Ad IV. Actus voluntatis diuinæ determinatus est absolute in se; sed non obiectuè; Et hoc modo, non illo, potest se aliter habere.

Ad V. Indeterminatio oritur Vele ex causa, in actum exire potente; Vele ex esse eti, non habente necessarium ordinem ad causam; Illa non est in Deo, sed in iis, qui rem non perfectè cognoscunt, ideoque deliberant: Hæc dicit perfectionem in causa, vt independente ex Effectu.

Ad VI. Potentia passiva nondum est reducta in actum, vnde & ab actu distinguitur: at Dei potentia, cum sit Diuina Essentia non distinguitur ab actu; sed est purus actus; ideo nulla passiva potentia inesse Deo potest.

IV. DE VIRIBVS LIBERI ARBITRII IN
Naturalibus rebus.

QVÆSTIO XXXIX.

*An Viribus naturæ cognosci posset
Deum esse, & vnum
esse?*

CALVINVS Inst. I. c. 2. & lib. 2. c. 2. fatetur ethnicos solo naturæ lumine generatim cognouisse Deum; quod si aliquis; at nescire Deum verum, vnum ac solum esse.

Proinde LUTHERANVS Heschius l. de erroribus Pontificiorum, ponit istud: Dicunt Romani in Caecismo, Posse, Deum esse, & vnum esse lumine naturali cognosci. Id quod negant Lutheri calvinisti.

SVADENT istis. I. Quia Ioan. 1. Lux in tenebris lucet; & tenebrae eam non comprehendenterunt. In mundo erat, & mundus eum non cognouit.

2. Aug. l. ro. Confess. c. 6. ait, Cælum & terram clamant; Ipse fecit nos, & non ipsi nos; surditatem canunt, nisi Deus altius misereatur.

AUTOR. I. Mens humana per peccatum orig. non ita est læsa, ut non possit solis naturæ viribus multas veritates theoricas & mæchanicas cognoscere. Constat inter omnes etiam aduersarios.

1. *Quia* nulla res destruitur propria operatione: sed Intelligere verum propria est intellectus operatio.

2. *Quia* non est impotentior intellectus intelligendo, quam sensus in sentiendo: sed hic potest sine auxilio gratiæ specialis sentire: ergo & is intelligere.

II. Deum esse, & Vnum esse solis

naturæ viribus cognosci potest.

1. Sic Scriptura in Antichristo p. 4.

q. 22.

2. Sic & S. Patres: S. Iustinus Mart. Irenæus, Tertul. Cyp. Laet. lib. 1. Instit. c. 3. *Nemo est, qui sapiat, rationemque secum putet, qui non Vnum Deum esse intelligat.*

Ratio fauet. Quia si non posset cognosci naturaliter vnum Deus, fieret Vel quia obiectum est supernaturale: Non hæc; quia Sap. 13. *A magnitudine speciei, & creaturae cognoscibiliter poterit horum Creator videri.* Ut testatur demonstrationes factæ à S. Patribus ex effectis naturæ: quod autem naturalibus doceri potest rationibus, non superat naturalem intellectum. *Vel quia* actio intelligendi unitatem Dei est difficilis, aut impossibilis. At nec hoc: Quia ubi affertur demonstratio, ibi assentiri difficile non est: sicque nil opus speciali auxilio.

DICO AD I. Ea dicuntur de Christo; ac proinde de S. Trinitatis mysterio, quod naturæ soli incognoscibile est. Dein; ut lux illuminet tenebras; haec tamen lucis saepe prævalent. Item; lux relæta naturæ, in tenebris ignorantiae lucet aliquantis per. Vnde S. Aug. in ep. ad Rom. Quos arguit Salomon Sap. 13. non cognoverunt per creaturam Creatorem: Quos autem arguit Apostolus, cognoverunt; sed gratias non egerunt.

AD II. S. Aug. ibi loquitur de Amore, non de Cognitione Dei; quod homines non, ut Deum cognoverunt, sic ament ac laudent.

QVÆ.

QVÆSTIO XL.

*An homini sit liberum arb. in operibus Naturalibus & Ciui-
libus?*

LUTHERVS & Melancthon principio negarunt:
Dein postea retractarunt: Ipsi tamen inuicem sibi
contradicunt.

LUTHERVS in ass. et art. 36. In ceteris ferenda est
leuitas & stultitia Papa: sed in ar. de seruitute arbitrij,
qui verum nostrarum summa est, dolendum ac felen-
dum est miseros si infanire. Idem lib. contra Regem
Anglorum ait, qui securus diceret, quod damnat
Deum, maneatque filius gehennæ. Idem in sum-
ma doctrinæ art. 36. Liberum arbitrium est figura-
tum in rebus, & titulus sinere Quia nullus est in manu
quicquam cogitare boni vel mali; ut Wicles articulus,
Constantia damnatus, recte docet, sed omnia de necessi-
tate absoluta eueniunt. Infra: Non est dubium Sathanæ
Magistr. in Ecclesiam venisse hoc nomen Liberum
arbitrium.

AT idem retractat lib. de Visit. Sa-
xon. Homo habet ex propria virtute libe-
rum arbitrium ad faciendum vel omitten-
dum opera externa, per legem & pœnas ad-
actus. Potest & facularem probitatem fa-
cere ex propria virtute, à Deo ad hoc datâ.
Paulus enim vocat eam iustitiam carnis.
Et sic utique habet libertatem fugiendi ma-
lum, & faciendi bonum.

MELANCHTHON in Loci Communi anni 1521. de-
testatur nomen lib. arb. ut à Scripturis alienissi-
mum. 2. Defendit Laur. Vallam contra Eckium. 3.
Arguit philosophiam. 4. Tollit omnem libera-
tem & Contingentiam. 5. In Comment. ad Rom. 8.
ait Non solum operis indifferentia; sed etiam pec-
cata in nobis à Deo fieri.

AT isdem in Loci posterius editis
directè contradicentia afferit; & re-
ctè. Quocirca hac in re nulla nobis
cum Lutheranis intercedit contro-
uersia: multa verò cum Calvinianis.

CALVINISTÆ negant habere hominem,
post lapsum, vlla in re liberum arbitrium; ac
ne vel in indifferentibus & ciuilibus. Ita Lau-
r. Valla lib. de lib. arb. Bucerus lib. de Concordia.

CALVINVS Inst. 1. c. 16. §. 8. Et l. 2. cap. 4. §.
6. &c.

SVADENT Calvinistæ istis Scripturis ex
Caluino. Exod. 11. Ægyptii pretiosiora dede-
re Iudeis impulsu Dei. 1. Gen. 43. Dervobis De-
us inuenire misericordiam coram vero: Ergo Deus
flebit arbitrium. 1. Reg. 17. Irruit super eum
spiritus Domini. Deus, 2. Reg. 11. fecit ut Abso-
lon non sequeretur consilium Achitophel.
Inclinavit cor Roboam, 3. Reg. 12. ut sequere-
tur consilium iuuenum. &c. Luth. & Melancthon
his plura addensant, apud Bell. l. 4. cap. 11.

AVTOR. I. Non ferenda temeritas
est non ferentium vocem *Liberum Ar-
bitrium*; idque in *Seruum arbitrium* mu-
tantum.

1. Quia 1. Tim. 6. Vocum nouitatem
devita: talis est: *Seruum arbitrium*.

2. Quia omnium extatum scripto-
res Christiani sunt voce *Lib. arb.* vsi;
vel ipso teste Caluino Inst. 2. c. 2. §. 4.
Semper apud Latinos liberi arbitrij nomen
exitit: Gracos verò non puduit arroganti-
us usurpare vocabulum αὐτεξέστοι.

3. Si vox ea est bona: ergo retinen-
da: si mala & ab Sathanæ inuecta; er-
go nunquam fuit Ecclesiæ doctrina
pura; Nec verum sat illud: *Portæ inferi*
non præualebunt aduersus eam.

4. Demum quod ea nusquam extet
in Scripturis, causa est, quod post has
conditas oppugnare lib. arbitrium
cæperunt hæretici.

I. Homo in naturalibus & ciuili-
bus est liberi arbitrii.

1. Sic Scripturis liquet in *Antichristo*
p. 4. q. 23.

2. Huc contentiens Traditio S. Pa-
trum conspirat. Nam eos hæresios
arguerunt, qui liberum arbitrium ne-
gant: Ut 1. Simonem Magum S.
Clemensi. Recognouit, 2. Bardesanem

II. 2.

sub

sub annum 170. S. Aug. l. de heresib. c. 35. 3. Manetem sub annum 270. S. Hieronymus in prefat. dial. aduersus Pelag. 4. Priscillianum, sub annum 390. S. Augustinus l. de heresib. c. 70. Istos idcirco condemnat S. Leo epist. 91. & Conc. Bracaracense I. Can. 10. 5. Abailardum damnatae heresios innouatorem damnauit Innocentius II. & Conc. Senonen. 6. Wiclefum item anathematizauit Conc. Constantiense sess. 8. 7. Denique Lutheranos Leo X. Caluinum, Conc. Trid. condemnauit. Testimonia S. Patrum hic dense nil attinet obuia.

3. RATIO pugnat i. Quia sic communis Sapientum ethnicorum semper docuit consensus omnium & nationum & etatum.

2. Nulla fuit respubl. aut Communitas, cui non fuerit Consilium publicum, leges, pœnæ, præmia: quæ præsupponunt libertatem arbitrii humani.

3. Quia experientia constat, quod, qui negant liberum arbitrium suos ihortantur, compellunt, præcipiunt, minantur, puniunt, sc. ut liberos arbitrio.

4. Euidens est homines peccare, at peccare nemo potest sine libero arbitrio. Necessitas enim non habet legem, neque peccat; ait S. Aug. l. de vera relig. c. 14.

5. S. Greg. Nyss. l. 7. de philosophia. c. 1. Consultatio ad Electionem ordinatur: ideo utrī est vis consultatiua, ibi & electiua est; at vbi hæc, ibi Libertas arbitrii.

6. Demū Calu. Infl. 1. c. 5. §. 8. ex isto Eccl. 15. Deus creauit hominem, & reliquit illum

in manu consilij sui: fatetur conditum hominem fuisse cum lib. arbitrio; lapsum tamen eo excidisse. Cur autem perseverasse liberum arbitr. neget, causam habet non aliam; nisi quod singat id pugnare prouidentiæ Dei.

At hæc non incepit primum post Ad lapsum: facit enim eadem antè, nec impediebatur à libertate arbitrij: cur igitur post lapsum impediretur? Præfertim cum illius sit conseruare naturas, non destruere.

DICO AD SCRIPTVRAS obijci solitas NOTANDA ista.

1. Libera Elec̄tio, & libera Executio electi differunt; quod illa, nō hæc, sit ad liberratem arbitrij necessaria: vt notat S. Damas. l. 2. de fide c. 26. Unde potest Deus, & homo impedire Executionem saluā tamen libertate arbitrij Eligentis.

2. Nec libertas arbitrij excludit co operationem Dei: nam hæc minimè necessitat voluntatem, sed inuitat, regit & adiuuat ad bonum semper; verum iuxta Modum cuiusque naturalem; qui in homine est liberè eligere, sequi, aut respuere gratiā sufficientē. Si vocem eius audieritis, istud euadit verum. Isa. 26. Omnia opera nostra operata es in nobis Domine, per gratiā: Huc hominis est preparare cor: Attamen homo cogitat viam suam, liberè: Ideoque persæpè Non via mea via vestra.

3. Quatuor modis inclinatur voluntas à Deo. 1. Physicè eam determinando ad vnum certum immediate.

2. Mediante forma quam in voluntatem imprimit: Sic D. Th. q. 22. de verit. art. 8. 3. Obiectiue, per internam suasionem efficacem. 4. Obiectiue sic, ut efficacia pro-

proueniat ex dispositione voluntatis, nō ex impressa vi p̄suasionis. Secundo & quarto modo s̄pē vtitur Deus, salua libertate arbitrij: id quod controuersum non est. Scripturæ igitur obiectæ, pleræque pertinent ad secundum & quartum modum. Ceteræ ex prædictis liquent.

QVÆSTIO XLII

Libertas arbitrij concordetne, an pugnet cum Prudentia Dei Cooperantibz?

CALVINVS totam rationem, cur hominem carere velit libero arbitrio, ponit in eo; quod libertas arbitrij (vt fingit) pugnet cum prudentia Dei. *Bellar. I. 4. c. 7.*

SVADET istis. 1. Aug. l. 6. de Gene:ad lit. c. 1. Conditoris voluntas rerum est necessitas. Et c. 17. Hoc autem necessario futurum est, quod Deus vult: & eas futura sunt, que ille præscit. Deus igitur necessariò prænoscit omnia futura sic, vt falli nequeat: ergo futura necessariò eveniet.

2. Præscientia Dei, (quam includit in se Prudentia) est causa rerum: ergo res ideo erunt, quia futuras præscit Deus; nō contra: alioquin Deus ponderaret ab rebus creatis; for: retque scientia eius mutabilis, & acciden-taria.

3. Dei Voluntas rerum est omnium pri-ma causa, decreuitque ab æterno, quid fieri velit: quæ cum sit efficacissima, videtur nulla arbitrii libertas posse cum ea stare. Confirmat Calvinus experientiam; nam s̄pē in rebus apertis deficit nos consilium; in obscuris subita lux affulget: s̄pē in leibus negotiis animus flaccilit; in arduis fæse erigit: quæ indicia sunt, mentes nostras à Deo gubernari.

AUTOR. I. Dei Præscientia, (quam includit Prudentia) est certissima; neque tamen futura necessitat; nec

cum libero arb. pugnat. QVIA: 1. Non quæ Præscientia est; quia tum & homi-num præscientia necessitatem inferret rebus; at non infert; cum non sit causa rerum, neque aliquid in rebus ponat. 2. Non quæ Dei est; quia hæc nō est causa rerum; cum actus nequeat esse causa obiecti sui; sed contraria, obiectum est causa actus. Vnde Non ideo res eveniunt, quia Deus præscit futuras; sed ideo Deus præscit, quia futura erant.

II. Scientia in Deo duplex est.

1. Simplicis intelligentiæ, qua res om-nes possibilis cognoscit.

2. Visionis; quæ tantum ea cognoscit, quæ re ipsa sunt, erunt, aut fue-runt. Quia Visio terminatur ad exi-stentiam rei; non ad solam possibili-tatem: Et ita simplex intelligentia est prior visione; inter eas media volun-tas. Vt hinc esse ordo videatur: 1. Deus cognoscit res, quæ quoquo modo es-se possunt. 2. Voluntate decernit ex his, quas velit aliquando existere. 3. Res volitas existere præuidet in suo tempore existentes. Vnde Scientia Dei, quæ est causa rerum, est Scientia simplicis intelligentiæ, non Visionis: Quia hæc præsupponit rerum ex-i-stantiam; illa solam possibilitatem.

III. Modus concordandi Coop-erationem Dei cum libertate liberi arbitrii optimus est D. Thomæ. q. 3. de Potent. a. 7. & 1. q. 105. a. 5. Nimurum: Deus cum causis secundis ita concurrit, ut eas moueat, adque opus appli-cet secundum conuenientiam conditionis earum naturalis, seu disposi-tionis. Hæc autem in voluntate est so-lum NEGATIVA determinatio, præce-dens tum influxum Dei tum elicitum

voluntatis actum, quo ea finit se, aut non finit, moueri ab obiecto per rationem ei proposito. Et hæc præter quiritur Negatiua determinatio, seu dispositio: quod ante influxum Dei non possit illa positiva dispositio esse; cum nil positivum sine Deo fieri possit: Vnde Sine me nihil potestis. Ioan.

Porro isti negatiue dispositioni voluntatis nostræ prior incidit motio Dei: 1. Ioan. 4. Quoniam ipse prior dilexit nos. Ioan. 15. Non vos me elegistis; sed ego elegi vos. Rom. 11. Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Et hæc Præueniens gratia sic mouet hominem, ut non necessiter; nam Dei motio est in potestate voluntatis liberæ, ut ea vtatur, vel non; vt eam sequatur, vel non: si moueri se à Deo finat, Deus ipsam protinus applicat opere: si non se moueri finat, Deus eam non applicat ad actum: sic Ex te perditio ex me, ait Deus, auxilium tuum. Ideo D. Thom. 1. 2. q. 10. a. 4. ad 3. concludit: Posita motione Dei debet voluntas moueri, pro naturæ suæ conuenientia & libertate in alterutram partem. Hinc liquet Suasionum solutio.

DICO AD I. Loquitur S. Augustinus de necessitate Consequentie; nō Consequentis: quasi dicat quod Deus vult fieri, fit infallibiliter; sed necessaria necessario, libera libere: nō autem sic, ut absoluē non potuerint nō fieri.

AD II. patet superius ex §. II.

AD III. Dei voluntas est rerum omnium causa; attamen in liberis nil decreuit sine prævisa dispositione dicta negatiua, & causarum secundarum determinatione, libera in liberis, necessaria in necessariis.

V. DE VIRIBVS LIBERI ARB. IN MORALIBUS REBUS.

QVÆSTIO XLII.

An possit homo solis naturæ viribus Cognoscere Verum Morale sine speciali auxilio Dei?

CALVINVS Inst. 2.c. 2.§. 24. 25. 26. solum sufficere auxilium Generale Dei afferit, ad omne Verum morale cognoscendum: refutatque Speciale, ut commentitum. 2. Theologi quidam Speciale, ut necessarium, assertunt adquod cunque.

SVADET istis. 1. Ex Ariminensi: 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. Gen. 6. Figmentum cordis humani tantum malum. 3. Ps. 93. Cogitationes hominum vanæ sunt. Vnde Aug. ep. 105. Nemo rectè sapit, rectè intelligit, nisi si acceperit spiritum sapientia & intellectus. 4. Rationibus pugnant: Vulnus ignorantiae acceptimus per pec.or., à quo, nisi per Christum sanari nequimus. Prudentia acquiritur cognitione veri moralis: sed illa est ex dono Dei Generali: ergo & hæc. Omnia moralia eadē est ratio: ergo si unum possit naturaliter cognosci, possunt & omnia.

AVT O R. I. Etsi quidam Theologi sentiant, Nullum Verum morale posse in statu lapso, absque Speciali auxilio Dei cognosci; probandi tamē non sunt; At verò istud necessario verum est: Non posse hoc in statu naturæ viribus cognosci omnes veritates morales, quæ ad vitam rationi conformem per tinēt. Quia Sa. 9. cogitationes hominū incertæ, &c. & corpus q̄ corrupitur, aggrauat animam, & terrenacogitatio deprimit

sen-

sensum multa cogitantem. Ratio. Quia ob acceptū ignorantiae & infirmitatis vulnus nequimus totum naturae Verum intelligere. Vnde tot tanti errores Philosophorum.

II. AT ALIQUAS morales veritates potest homo in hoc statu naturae viribus, seu cum Generali solum auxilio Dei, cognoscere. Nam debilitatum est, non extinctum lumen rationis practicæ.

1. Sic Scriptura in meo *Antichristo* p. 4. q. 24. Insignitè Rom. 2. Cum gentes; quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes; ipsi sibi lex sunt: Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.

Hoc quidam S. Patres exponunt de Christianis qui fuerant gentes; sive dicunt factores legis iustificari. At potiores verius de gentilibus actu id accipiunt: & eodem quoq; scopus Apostoli dicit; voxque clara *Gentes*: vt Mat. 6. Hec omnia gentes inquirunt. Patet & inde: Qui legem nondum habent: at habent Christiani facti. Illæ etiam merè naturaliter, quæ legis sunt faciunt.

Dicit Caluinus posse quid naturaliter cognosci in vniuersali, sed non in particulari.

At tunc Psaltes ad hoc Ps. 4. *Quis ostendit nobis bona?* Non satis faceret dicens: *Signatum est super nos lumen vulneris tui.* Quid enim prodest cognitio vniuersalis nisi ex ea colligi possit particularis; cum actiones sint particularium? 2. Consentunt istis S. Patres, Chry. Hiero. Aug. Prosper. &c.

3. RATIO euincit. Quia potentia potest exercere actum circa obiectum

sibi proportionatum, cum solo auxilio generali: at intellectui est verum aliquod morale proportionatum. Ergo, si, foret superuacaneus. 2. Quia homo sine speciali auxilio cognoscit prima principia Veri moralis: Ergo & particulares inde conclusiones inferre potest sine eodem: cùm id ē lumen, quod vniuersale, cognoscat & eius particulares aliquod.

DICO AD I. Fit sermo ibi de pietate ad vitam æternam proficia; id est, tum Iustificante, tum promerente; non de quaunque: ad eam non ad hanc, opus speciali gratia, Sic Aug. l. 1. de prædest. c. 2. Et ibid. *Qui idoneos nos fecit ministros Noui Testi, non litera, sed spiritu.*

AD II. Est ibi figura Intellectio- nis, per frequens in S. Scriptura tantum malum, id est, ut plurimum. Ut ibidem. *Omnis caro corruptit viam suam:* non tam Noë ibidem exceptus.

AD III. *Vanae sunt cogitationes hominum*, quia pleraque ē solis naturae viribus sunt, quæ nil proficiunt ad salutem. Sic & S. Augustinus intelligendus est: Sic & Con. Mileuitanum, damnans Pelagianos fingentes, Damnam diuinitus legem Iudaicā & Christianam esse donum Dei; at eam servari posse viribus naturæ.

AD IV. Vulnera læsa, non exticta vis est naturæ. Ideo & aliqua prudenter per eam acquiri potest; Non autem omne verum morale cognosci; Quia causa Deo supplicandum est, Ps. 118. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam. Iustificationes tuas doce me, ad salutem necessarias.* De hisce, 1. Cor.

1. qui

1. qui gloriatur, in Domino gloriatur;
quid enim habes, quod non accepisti?

QUÆSTIO XLIII.

An solis naturæ viribus homo possit Imple-
re Omnia precepta Moralia, quo-
ad substantiam o-
peris?

LUTHERANI, vites liberi arb. adeo extenuant,
ut extinguant, sanguentes, solis naturæ viribus ni-
hil boni moralis fieri posse; neque solum sine auxi-
lio speciali, sed etiam sine Fid: iustificante, omnia,
quaæ sunt, esse peccata. Quin iustorum opera esse
peccata; Non tamen ob fidem imputari: imputari
autem infidelibus. Ita Lutherus in assert. art. 6. &
36. Melanch. in Apol. Confess. & in Locus Comm.

CALVINVS Inst. 2. c. 3. §. 1. & in Antid. Trid.
sess. 6. Kemn. ibid. idem, ceterique CALVINI-
STA E. Luth. Melanch. Kemnit. id ita limitant:
Possè viribus suis aliquem implere legem de
non occidendo, de non furando. &c. quoad
opus externum; at non quoad internum a-
ctum mentis, aut peccatum.

SVADENT istis. 1. Deut 30. Mandatum hoc,
Decalogi, quod ego præcipio tibi, non est suprate-
neque procul positum.

2. Eccl. 15. Si volueris mandata seruare, conser-
vabun re.

3. Rom. 2. Gentes qua legem non habent, natu-
raliter ea, que legis sunt, faciunt.

4. Præcepta legis naturæ sunt proportionio-
nata naturæ; ergo huius viribus seruari pos-
sunt. Esto, sit infirma; ideo non potest tam
facile; potest tamen seruare omnia.

5. Deus, aiunt S. Patres, non præcipit im-
possibilita: ergo præcepta ea impleri possunt
ab destitutis quo quis auxilio.

6. Potest quis unum præceptum seruare:
ergo & omnia: quia non occurunt multa
simil obseruanda, sed aliud alio tempore.

AUTOR. Nemo potest solis natu-
ræ viribus omnia præcepta moralia,
quoad substantiam operum, longiore
tempore, obseruare, quin labatur sub

inde in peccatum. Hec media est sen-
tentia contrarios inter & Pelagianos
& Lutheranos. Illi tribuunt omnia
solis naturæ viribus; hi penè nihil, sed
Fidei omnia soli. Veritas docetur

1. Scripturis in Antichristo p. 4.
q. 25.

2. Ex Traditione Ecclesiæ, defini-
ente sic Conc. Mileuitano, can. 5. A-
rauficano can. vlt. Sic & Papæ plures,
& S. Patres.

3. Ratio S. Thomæ: quia natura per
pec. or. depravata, auersaque à Deo
est, & conuersa ad se se, & creaturas,
& suum in his finem ponit actu, vel ha-
bitu, vel propensione: vnde ex hoc si-
ne præconcepto quasi naturaliter in-
clinatur ad malum, dum quid agit,
aut euitat. Atque ideo necessaria est
gratia præueniens & adiuuans naturæ
fragilitatē; sine qua caderet vel iustus.

DICO AD I. Cum Aug. l. de perfect.
iust. Gratiâ fretis facile esse mandatum.
Vel cum Abulen. Loqui Moysenbi
de facilitate cognoscendi illud; non
de obseruatione Ita exponitur Ro-
man. 10.

AD II. Seruare scil. cum gratia
adiuuantre.

AD III. Naturaliter seruari ali-
quod potest mandatum: at omnia
non nisi cum gratia.

AD IV. Natura infirma est, tum
quia iustitiæ orig. sanitatem caret; tum
ex conditione materiæ, & concipi-
scientiam freno solutam.

AD V. Deus, ait S. Leo, serm. 16.
de Pass. iustiæ instat præcepto, qui præcurrit
auxilio: hoc posito, non præcipit im-
possibilita.

AD VI. Præcepta non omnia sunt
paria;

paria; proinde seruato uno, non continuò seruari omnia possunt.

Dein occurruunt aliquando plura simul obseruanda; vt in oratione si occurat tentatio. &c.

QVÆSTIO XLIV.

*An veram Tentationem quis super-
re posset solis naturæ viri-
bus?*

PELAGIANI duo afferebant. 1. Sine Dei auxilio, solis lib. arb. viribus posse vinci temptationes sic, vt vincendo etiam commerteri vitam beatam quis possit.

2. Vel in ipso æstu temptationum seruari omnia precepta moralia posse solis naturæ viribus. Teste S. Hieron. l. 2. in touinian. &c.

SVADENT PELAGIANI istis. 1. apud S. Hieron. Liberi arbitrii nos condidit Deus; nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin ubi necessitas, neque damnatio, neque corona est.

2. Iac. 1. Vnde quisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illestitus: ut Naturaliter, Gen. 4. Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius: ergo naturæ viribus temptationi resisti potest.

3. Hodie: Voluntas non potest necessitari à passione, ait S. Tho. 1. 2. q. 10. a. 3. nisi passio rationem penitus absorbeat: ergo manente libero rationis iudicio potest temptationi resisti.

AVTOR. Nemo temptationem grauiorem vincere naturæ viribus solis sic potest, vt vincendo quid prome-reatur. Grauior autem dicitur, quæ naturæ vires superat; nam his par, aut inferior non opus habet speciali auxilio vt vincatur; Ut mereatur tamen quid ad salutem vincens temptationem simpliciter eget gratias; nam ad meritum supernaturale non pertingit natura.

1. Teste S. Scripturæ. Sap. 8. Nemo potest esse continens, nisi Deus det. At continere, dum abest tentatio difficile nō est. Deinde istud, 1. Cor. 10. Fidelis De-

us, qui nō patietur vobis tentari supra id, quod potestis: indicat temptationes posse supranaturæ vires excrescere. Proinde, Mat. 26. Orate, ne intretis intentionem. Mat. 6. Et ne no inducas in temptationem. Ps. 27. In te eripiar à temptatione.

2. Sic & Ecclesiæ Traditio docet. Ut Synodus Palæstina apud Aug. ep. 106. Mileuitana apud Aug. ep. 26. Innocentius I. ad Conc. Carthag. apud Aug. ep. 91. pluresque Papæ & S. Patres, Chrys. Ambr. Hier. &c.

Demum ideo Ecclesiæ mos nil perinde frequentat sœpè, ac Deus in adiutorium meum intende. &c. Ut in hac die ad nullum declinemus peccatum; Ne nos apprehendat callidus tentator. &c. quæ Specialis auxiliij necessitatem testantur.

DICO AD I. ex S. Aug. l. de nat. grat. c. 65. Loqui S. Hieronymum de natura, vt erat à Deo condita; non devicta. Dein, hæc non trahitur necessitate, quæ ab implorata adiunatur gratia.

AD II. Superior pars animæ naturaliter imperat inferiori; non quidem despotice, ceu seruus domino, vt parere cogatur; sed politice, ceu populo Magistratus. Nam potest rebellare appetitus rationi, abutens libero arbitrio. Vnde Ratio non tam dominando, quam alliciendo debet eumducere. Quia Inferior diu viget antè, quam euigilet ratio; vnde rationis iugo peragrè assuecit: habetque obiecta sensuum bona præsentia; at ratio futuris pascitur in spe.

AD III. Significat D. Tho. non necessitari physicè voluntatem, scil. determinatam quasi ad vnum, sicut brata. Necessestatur tamen Moraliter, b'andi-

tiis, apparentiis fucatis. &c. Dein non
ait S. Tho. eam simpliciter necessita-
ri; sed si rationem contingat absor-
beri,

QVÆSTIO XLV.

*An homo sine fide, cum, vel sine auxilio
speciali, posset bonum morale per-
ficere, si nulla urgeat ten-
tatio?*

LUTHERANI, ut Kemnitius, ac similes; i-
tem CALVINIANI contendunt, Opera om-
nia infidelium mera esse peccata; etiam ea,
qua cum speciali auxilio Dei fecerint. At-
que hoc negare, esse hæresin Pelagianam.
Calvinus Inst. 3. c. 15. Melanch. in Apol. Conf. Aug. de iustific.

SVADENT multis. 1. LUTHERAN. Kemni-
tius: Scriptura docet, opera omnium impio-
rum dispicere Deo, quamvis speciosissima.
Isa. 1. & 66. Prou. 15. Incensum abominatione est; &
solemnitates vestras odit anima mea.

2. Caluinus & Kemnitius Gen. 6. *Omne
figmentum cordis humani tantum est malum.* Sic
enim ipsi verterunt.

3. Psal. 131. *Omnes declinaverunt, simul inuti-
les. &c.*

4. Psal. 61. *Mendaces filii hominum, ut decipi-
ant ipsi de vanitate in id ipsum, id est, vanitate le-
uiores. &c.*

5. Mat. 7. *Non potest arbor mala bonos fructus
facere, id est, homo impius: sic & Matth. 12.
Luc. 6.*

6. Ioan. 3. *Quod natum est ex carne, caro est; at
caro tota mala est.*

7. Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.*

8. Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, pecca-
rum est. &c. Plura talia Bell. l. 5. c. 10.*

AVTOR. Infidelis sine fide, sine
gratiæ auxilio speciali, aut etiam cum
hoc potest. Moralia opera bona face-
re, si nulla urget eum tentatio: Non

igitur omnia infidelium opera sunt
peccata.

1. Sic Scriptura in *Antichristo. p. 4.
q. 26.*

2. Ita consensus habet S. Patrum:
Basil. Chry. Hieron. *Aug. l. 5. Ciu. c. 15.*
ait, Deum Romanis orbis imperium
dedisse, vt hac in vita morales eis vir-
tutes remunera retur.

NOTA: Quod infidelis potest solis
naturæ viribus obseruare præceptum
secundum substantiam operis: patet
quest. 43. etiam cum peccato: vt si re-
stituat depositum, quò ille despolie-
tur. At bonum morale cum peccato
fieri non potest: ideo hoc facere, ma-
ius est illo. Quò deterior est in hoc
Lutheri-caluiniana hæresis; quam in
isto Pelagiana.

3. RATIO fauet. 1. *Ab absurdo.* Quia si
infideles non possent ullum facere o-
pus bonum; ergo satius eis foret, re-
moto præcepto, opera ex obiecto bo-
na non facere; nam faciendo peccat,
vt aiunt: non faciendo non peccarent.

2. Deinde: Si infidelium omnia opera fo-
rent peccata, id fieret, i. *Vel quia de-
esseret eis finis, ut non fierent propter
Deum:* At naturaliter cognoscunt
Deum esse, curam habere nostri; er-
go & moralia bona facere possunt, vt
obediant Deo. Neque necesse est,
omnia in Deum referre explicitè. 2.
*Vel quia sunt à peccatore, sicut à sua
causa inficiuntur, licet in se bona sint;
vt vult Kemnitius:* At opus in se bonū
nequit à malitia causæ infici, nisi ex
malitia processerit. Vnde impudicus
potest eleemosynam dare. 3. *Vel quia
bona opera non habent proportionē
cum viribus naturæ:* Athæc in puris
natu-

naturalibus habuisset iustam proportionem ad moralia omnia; neque nūc infirmior est, licet vitiata sit: ergo & nunc habet eandem. 4. Vel quia moralia nimis sunt difficultia ob carnem, dæm. mundum. At hic est quæstio de facilibus naturæ consentaneis; & omnini tentatione remota.

Dico AD I. Sacrificia & Moralia longè differunt, ob finem. Sacrificia enim fiunt ad colendum Deum, & stante peccato d. spicent Deo: at Moralia quæque vnum habent finem bonum: ut eleemosyna, egenti facere bene.

AD II. Omne, id est, pars maior: Vnde ib. *Omnis caro corruperat viam suam*; cùm tamen Noe vir iustus fuit, atq; perfectus. Sic Luc. 18. Oportet semper orare. Ioan. 12. Mundus totus post eum abit. Vnde S. Aug. l. de Vnit. Eccl. c. 12. In Scriptura sèpè arguuntur omnes, cum solum mali intelligantur.

AD III. Omnes sumus in statu peccati; & inutiles ex nobis ad supernaturalia; at non adnaturalia & moralia: Etn. nest qui faciat bonum totam servando legem perfectè.

AD IV. Homo vanitas est, quod ex se facere nil queat aut cogitare in ordine ad salutem.

AD V. *Mala arbor* hic est Voluntas aut Intentio mala; nō natura, quasi per se mala esset. Deinde Doctrina mala inteligitur arbor mala: nam monet caueri falsos prophetas, Mat. 12. & Luc. 6. Demum fructus boni sunt opera ad salutem meritoria.

AD VI. *Caro* ibi accipitur simpliciter pro homine ab S. Chry. Aug. Cyrillo. &c. i. Esse naturale homo ex

homine dicit; sic & moralia operari posse; at non supernaturalia.

AD VII. *Nihil*, scil. ad salutem supernaturale: moralia autem ex seno attingunt salutem.

AD VIII. *Exsude*, non qua in Christum credimus; sed qua credimus aliquid licere; quod est *Conscientia*.

CALVINVS porro sic ratione pugnat.

1. Peccator & infidelis mortuus est; & resuscitatur per Euangelium: ergo vitale nihil operari potest.

2. Homo per peccatum est, ut curua tibia distortus, quæ ut ambulando claudicat; sic peccator operando peccat.

3. Dæmones habent naturales potentias integras, scil. intellectum & voluntatem, & carent concupiscentiâ carnis: at hi nullum queunt opus facie bonum: ergo nec homines.

Dico AD I. Mortuus est morte gratiæ, non naturæ, cuius in operando principia sunt ratio & voluntas.

AD II. Curitas in homine est Cupiditas; ex hac quod fit, peccatum est; At nemo ex hac operari necessitatur: potest enim ac debet quisque iuxta rationem naturalem operari.

AD III. Dissimile. Nam Dæmones obfirmati sunt in actuali odio Dei, rerumque ad Deum pertinentium; at non sic homines. Quæ ex S. Patribus afferant vide in Bell. l. 5. c. II.

QVÆSTIO XLVI.

Sitne homo liberi arbitrij in Moralibus?

LUTHERANI, CALVINITANI, ZUVIN-
GELANI, SCHVVENKE. &c. totaque propago
Lutheri; NEGANT.

i. 2

SVA

SVA DENT bisariāt: 1. Negationem suam stabiliendo Scripturis. 2. Affirmationis nostrae argumentare reuelando.

I. Scripturis: 1. Isa. 41. *Bene agite, aut male si potestis.*

2. Ezech. 36. *Dabo vobis cor nouum, & faciam ut in preceptis meis ambuleatis.* Quasi dicat qui non habent cor nouum, nec ambulare in preceptis possunt.

3. Psa. 118. *Inclinacor meum in testimonia tua.* Sic & 3. Reg. 8.

4. Ioan. 8. Rom. 6. 2. Pet. 2. *Qui facit peccatum, seruus est peccati.* At seruitus & libertas opponuntur.

5. Ioan. 15. *Sicut palmes non potest a se meti se ferre fructum nisi manserit in vite:* ita & vos, nisi manseritis in me. Ergo non possunt non ferre fructum manentes; non manentes non possunt fructificare: proinde utriusque sublatam libertas est, parque incumbit necessitas.

6. *Quid habes, quod non acceperisti.* 1. Cor. 4. At qui nihil habent proprii, non sunt actionum suarum domini. Quæ ex S. Augustino proferant irrito conatu, vide apud Bell. lib. 5. c. 30. Médacia, & ineptias Heschiadas vide in An tipap. Mendace. p. 4.

DICO AD I. De Idolis, non hominibus, id dicitur irratoriè.

AD II *Dabo cor nouum,* id est, gratiam, qua seruare omnia præcepta possint: Non tamen negat sine gratia aliquid seruari posse. Deinde suadet: Ezech. 18. *Facite vobis cor nouum & spiritum nouum.*

AD III. Docent hæc, sine gratia non posse omnia mandata seruari: & non, quod homo non sit liberis arbitriis.

AD IV. Seruitus peccati opponitur libertati à peccato: non libertati naturæ, quæ est arbitrii. Itaque hæc cum seruiture stare in eodem potest.

AD V. Homo palmes non potest sine succo viris, id est, Christi gratia

fructificare ad salutem suam; potest tamen à vite recedere, si velit, rursumque inseri.

AD VI. Ibidem ait, quod homo a liquid habeat proprij: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum laborem SVVM,* id est, proptimum. Quia ex dono liberi arbitrii sumus actionum eius domini.

AVTO R. Homo in statu naturæ lapsæ, est liberi arbitrij in Bono Morali eligendo, & Malo deuitando.

PROBATVR. I. *Quia peccatum Aut est necessarium: ergo non est peccatum: Aut voluntarium; ergo vitari potest.* Homo igitur in Moralibus est liberi arbitrii.

CALVINVS RESP. Negans utramque consequentiam.

Priorem: *Quia non est peccatum ex Creatione ortum, sed ex naturæ corruptione.*

2. *Quia dæmon semper necessariò male agit; & tamen vere peccat.* Et Angeli necessariò bene agunt; & tamen vere bona operantur.

3. **Posteriorem.** *Quia Voluntarium est quod à sola Coactione liberum est.*

DICO AD I. Contrarium ipse assertit Calvinus Inst. 3. c. 23. Peccatum Adami, ex quo naturæ orta corruptione, fuisse ex decreto Dei, & ineuitabili voluntate commissum. Ergo haberemus excusationem ut qui ex necessitate peccemus.

AD II. Vtrique, respectu finis ultimi, non habent liberum arbitrium à Necessitate, sed tantum à Coactione; Respectu mediorum verò habent etiam liberum arb. à necessitate. Quia multa faciunt, quæ possent non facere; & contra. Et in talibus dæmones verè peccant, angeli bene agunt.

AD III.

AD III. At nostro in arguento intelligimus liberum à necessitate: Item voluntarium, & Necessarium opponuntur.

II PROBATVR. Quia si non est in homine liberum arbitrium, nullus erit pœna, præmioue locus.

CALVINVS RESP. I. Id argum. fuisse Pelagianorum.

2. Negat sequi, quia pœna debetur culpe; at culpa est in nobis ob naturæ corruptiō nem.

3. Bona merita recte excludūtur eō, quod non sit lib. arb. in homine. Vnde ait S. Aug. Deus coronat sua munera, non merita nostra.

DICO ADI. At eodem usq; familianter Chry. & Hieronymum fateatur Caluinus: itemque alij S. Patres eo usq; contra Manichæos. Illine Pelagiani? Dein Pelagiani eo docere nrebantur, non lib. arbitrium non esse; sed non egere gratia. Patres verò esse liberū & egere gratia. Itaq; Caluiniani stant cum Manichæis contra S. Patres.

AD II. Petit principium. Ponit enim, quod queritur, scil. An sit vera culpa, quæ vitari non potest?

AD III. Præmia & merita bona negat, & pœnas concedit: At in hoc sibi contradicit; nam ut ab lib. arbitrii usq; malo mala, sic à bono bona merita existunt: Bona verò sunt ex gratia talia, quæ est causa coronationis.

III. PROBATVR. Si non esset lib. arbitrium, non essent alij boni, alij mali: Sique omnes boni; non forent alii meliores.

CALVINVS RESP. Diuersitas bonorum & malorum oritur ex Electione diuina; non ex lib. arb.

DICO. At fatetur Caluinus id argumentum. esse Chrysostomi & Ambr. Et electio diuina ad moralem bonitatem prærequit lib. arbitrium: alioquin ea posset etiam infantes, furiosos, bestias facere moraliter bonas. Dein electio sinit esse malos, non facit. Demum, Ex bonis mali sunt: Deus autem nulli est causa cadendi.

IV. PROBATVR. Si non est lib. arbitrium; ergo tollentur cohortationes, obiurgationes, laudes, præcepta, consilia. &c. Quia aliter homines facere non possunt. Ita S. Aug. l. de verarelig. cap. 14. Vnde & priora petantur.

CALVINVS RESP. I. Sufficiant exempla Christi: vt Ioan. 15. Sine me nihil potestū facere. Rom. 9. Non est currentis. I. Cor. 3. Neque quis plantat, est aliquid.

2. Correptiones, cohortationes. &c. reprobis sunt flagella; ut que sint inexcusabiles electis excitamenta.

DICO ADI. Illa docent nil posse homines ad salutem, nisi per gratiam: at de moralibonitate hic agimus.

AD II. At flagellantur, vt, si velint, emendentur: itaque adhuc præsupponunt liberum arbitrium. Vide Bell. l. 5. c. 17.

Hactenus argumenta ab impossibili petita. Porro ostensua ex Scripturis.

V. PROBATVR ex Præceptis Scripturæ, quæ sunt regulæ quid agamus, aut fugiamus: at frustra datur regula necessitatē patienti ut non possit non deficere, aut non possit deficere. Liberum arb. autem in via morum potest deficere, aut non potest: ergo frustra dantur præcepta homini, si libertate careat arbitrij.

CALVINVS RESP. I. Lex datur, ut cognoscatur i. 3

scatur peccatum, Rom. 3, non quod sit lib. arbitrium.

2. Lex habet promissiones; ut sciature esse ex dono gratiae, non arbitrij.

3. L^ex est impossibilis; docetque necessitatem gratiæ, non libertatem arbitrij.

Dico AD I. Lex plures habet fines; & in his etiam istum, qui exigit libertatem arbitrij. Quod autem data lege superabundet peccatum; id est per accidens, ex hominibus malum eligentibus; non per se ex fine legis intento.

AD II. Datur donum gratiæ, sed
posito libero arbitrio; non necessitato
per eam; quin adiuto.

AD III. Falsum. At de hoc alibi.

VI. PROBATVR ex Promissis Scripturæ factis sub conditione: Isa. 1. Si volueritis. Mat. 19. Si vis ad vitam ingr.

CALVINVS RESP. Non esse absurdum,
quod Deus quid promittat sub impossibili
conditione; cum sciat ipse cur faciat; sc. Im-
possibilis, ut sciant se promissis indignos: Piis, ut
promissis allicantur, quos praecepta parum
incitant.

Dico. Nil hoc ad rem. Non queritur, cur Deus promittat; sed an conditionata missio presupponat liberum arbitrium. Et affirmamus. De in loca promissionum nullus ironice unquam exposuit. Demum si ex necessitate forent indigni reprobi; carent plane excusabiles.

VII. PROBATVR ex Scripturis do-
centibus, per hominem stetisse, quo
minus bene ageret & peccata vitaret.
Num. 14. Deut. 30. &c.

CALVINVS RESP. I. Iure Dens queritur de hominum improbitate, licet non possint nō peccare : quia hæreditaria suā malitiā peccant.

2. Reprehenduntur tamen, ut tedium scelerum resipiscant.

3. Deut. 30. agi de promissione Euangelii,
non de lege naturæ.

Dico ADI. Hæredtaria ea mali-
tia est poena ex pec.o.; non culpa: Ac
culpam esse dicit Caluinus; docuit
nunquam.

AD. II. Si possunt respicere; ergo
habent liber. arb. & non necessitan-
tur.

AD III. Vim loco facit Caluinus.
Nam ita Moyses: *Mandatum Hoc, quod
Ego præcipio tibi hodie. &c. Si audieris præ-
cepta & ceremonias, que in lege HAC De-
calogi scripta sunt: Et eam naturalem
seruare, vel non seruare docet esse in
arbitrio hominum.*

VIII. PROBATVR ex scripturis dicentibus, Deum quasi recedere, & explorare quid aucturi sint homines; vt Deu. 8. & 13.

CALVINVS RESD. Deus non auferit gratiam; sed permittit afflictionem.

2. Vt inducat ad cognoscendam propterea hominum dilectionem.

Dico AD I. Recte; sed id euincit libertatem arbitrii.

AD II. Et hoc docet eandem. nam si necessitaremur; explorare nos ipsos non possemus, quid valeamus seu ex nobis, seu cum gratia; sive limus.

IX. PROBATVR Gen. 4. Nonne si bene
egeris, recipies: &c. Eccl. 15. Apposuit ibi
ignem & aquam, ad quod volueris. &c. Ibi
de peccato, non Abele, locutus est
Dominus, testantur sic S. Patres &
Ecclesiasticum improbè reprobat
Calvinus. Vide in Antichristo p. 4. q.
27.

VI. DE

VI. DE VIRIBVS LIBERI ARBITRII IN Supernaturalibus.

QVÆSTIO XLVII.

An homo post lapsus sit liberi arbitrii in rebus ad salutem pertinentibus?

LUTHERVS lib. Operationes in Psalmos. Error est, quod liberum arbitrium habeat aliquam actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur. Velle enim, credere, sperare, diligere. &c. Semper est passio. Quid actiuitatis habet lumen, quando singularis ei formam effingit? Nonne merita passio ibi cernitur?

KEMNITIVS in Exam. secl. 6. Erubuit ad hanc absurditatem dicens, dandam Lutheri veniam; quod initio conuersonis retineret phrases Scholastico-rum; cum nihil in re errarit illud. Volunta em passione concurrere, intelligens esse, non libere concurrens.

LUTHERANI omnes ab Lutheri sententia desciuerunt, cumque CALVINO Inst. 2. c. 2. §. 27. & cum Caluinistis duo asserunt.

1. Voluntatem nostram nil spiritualis boni efficere posse absque speciali auxilio Dei. Reponde: At fallit communi Scholasticorum sententiæ tribuunt, quod Iohannes Cassianus & Faustus olim opinati sunt; sc. bona desideria in homine, licet debilia præcedere gratiam.

2. Voluntatem nostram in spiritualibus sic agi à Deo, ut non possit non agere; & ut actu concurrat, tamen eum merum instrumentum naturale; non ut causam liberam, actusque sui dominam.

Ideoque negant recte dici, Eam cooperari Deo, Adiuuari à Deo; sed solum agi, cogi- que.

SCHARPFIVS in cursu Theol. tit. 16. c. 4. de lib. arb. Homo ad sū regeneracionem se merè passus habet; ut Deum operantem non sequi non possit; licet non coacte, sed sponte sequatur. Homo quidem non regenitus liberum arbitrium habet; si liberum pro spontaneo sumas: At si liberum sumatur pro eo, quod in utramque partem ferri possit, ad bonum, vel

malum; liberum arbitrium non habet, sed peccato seruū. Quia hec libertas post lapsum proorsus amissa est: cum non possit non gratiam respuere, & malum tantum eligere libere, id est, sponte: Et contra Renati.

SVADENT istis. 1. Ezech. 36. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Spiritum meum ponam in medio vestri, & Faciam, ut in Præceptis meis ambuletis.

2. Psal. 50. Cor mundum creain me Deus, & spiritum rectum innoua. &c.

3. Psal. 99. Ipse fecit nos, & non ipsi nos.

4. Ioan. 6. Omnis, qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me.

5. Et 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis.

6. 1. Cor. 12. Qui operatur omnia in omnibus.

7. Phil. 2. Qui operatur Velle & Perficere pro bona voluntate: hoc est simpliciter facere, non adiuuare.

8. 1. Ioan. 3. Qui natus est ex Deo, non potest peccare: quia semen Dei manet in eo. Caluinus: Ecce sic efficaciter gubernari diuinitus piorum corda, ut in flexibili affectu sequantur.

9. Ioan. 5. & Eph. 2. 5. peccatores dicuntur mortui, sepulti: quod nisi persolam Christi gratiam suscitari nequeant.

AUTOR. Affirmativa responsio est simpliciter de fide.

1. Sic Scripturæ 1. Quæ vocant homines cooperatores: 2. Quæ præcipiunt. Suadent. &c. 3. Quæ docent homines à Deo adiuuari: 4. Vocatos à Deo venire posse, aut emanere. Vide in nostro Antichristo p. 4. q. 28.

II. Sic Ecclesiæ Traditio & communis S. Patrum consensus.

III. RATIO. Quia si homo non sit liberi arb. sequentur hæc absurdia.

1. Non peccabunt nolentes credere, cauere peccata, agere bene.

2. Nec laude, præmioue digni erunt volentes credere conueriti. &c.

3. Fru-

3. Frustra erunt præcepta, monita. &c.
 4. Omnis diligentia erit tollenda; ac in solam fidem incumbendum: cetera cessandum esset.
- Dico AD I. Liberum arb. nec est carneum, nec lapideum; sed vis media & naturalis, quæ formam vtriusque potest induere. Ita Aug. l. de spir. & lit. c. 33.
- AD H. Cor mundum creari est cor mundari.
- AD II. Litera agit de prima creatione: Dein & de iustificatione capitatur: Ipse enim iustificat nos.
- AD IV. Venit sic ut possit non venire: Venit autem sequens vocantem non coacte.
- AD V. Cum non sumus sufficientes, ergo aliquid possumus.
- AD VI. Operatur omnia; sed non sine nobis cooperantibus.
- AD VII. Neque excitat, nec iuuat Velle nostrum sine nobis: vnde ait: salutem vestram operamini.
- AD VIII. Semen non est gratia Dei necessitas ad operandum, ut vult Calvinus; sed charitas infusa, ait S. Hieron. l. 2. contra Iouin.
- AD IX. Id probat, peccatorem si ne gratia reuiuiscere non posse: at non probat, peccatorem non posse, præueniente gratiâ excitatum, cooperari suo resuscitatori.

QVÆSTIO XLVIII.

Quæ, & qualis sit Cooperatio Gratiae, & Liberi arbitrij?

Orthodoxæ hic doctrinæ syno-

- psin reddere pretium erit.
- I. Processus renouationis Christianæ est septogradus.
 1. Homo gratiâ destitutus iacet.
 2. Vocatione Dei interna excitatatur.
 3. Huic assentiens eligit pœnitentiam.
 4. Opera facit pœnitentia.
 5. Sic disposito gratia iustificationis infunditur.
 6. Iustificatus statuit opera iustificationis exercere.
 7. Exercet ipsa.
- II. Homo ante omnem gratiam pollet libero arb. ad Naturalia, Moralia, & Supernaturalia: teste S. Aug. l. de Spir. & lit. c. 33. Quia lib. arb. non potest Dari, Tolliue per gratiam, aut peccatum: Nam libero arb. possumus bene malè uehti; at gratiæ donis nemo male; peccato nullus bene vti potest. Non tolli potest; quia gratia perficit naturam; peccatum debilitat, non extinguit eam.
2. Habet igitur ante gratiam hominum potentiam remotam & imperfectam ad opera pietatis. Aug. l. de prædest. c. 5. Posse habere fidem, & caritatem naturæ est hominum.
 3. Atque idcirco nihil ex se facere ad salutem potest. Ita Aug. li. 1. Retract. c. 22. In potestate hominis est, mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi detur à Deo; ut scriptum: Dedit eis potestatem filios Dei fieri.

KEMNITIVS. Homo habet vires, Aut alias: ergo poterit aliquid sine Deo, contra Ioh. 5. Sine menihil potestis: Aut nullas; ergo extinctum est lib. arb. & cooperari gratiæ nequit.

AT

AT ex dictis pater de Potentia Remota.

I II. Gratia Excitans interna necessariò præit conuersionem; & Adiuuans nō sufficit per prædicationem Euangelij, lectionem, &c. Ut Lutheri caluinistæ contendunt.

1. Quia Ioan. 5. Nemo venire potest ad me, nisi Pater meus traxerit eum, gratia Excitante.

2. Sic Con. Araufic. can. 7. & Trid. sess. 6. c. 5. & 6. & S. Patres.

3. Ratio. Quia Adiuuans gratia requiritur ad exercitium actus: Excitans ad specificationem.

LUTHERO-CALVINISTÆ INSTANT. Si semper requiritur Excitatio præueniens; 1. Ecquì conuertuntur aliqui in momento? 2. Non erit in potestate hominis sua conuersio; sicut nec excitatio. 3. Fidem habentes per eam orare possunt; ideo non egerit excitante. 4. Aug. l. de Spir. & lit. c. 34. Visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & credamus; siue extrinsecus per euangelicas exhortationes, siue intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quod ei in mentem ventat.

DICO AD I. Conuersio accepta pro actu consentientis vocationi, semper est momentanea; sumpta pro toto opere vocationis, deliberationis, assensionis, eget tempore, nec longo.

AD II. Augustino, lib. de Spir. & lit. c. 31. id est in potestate, quod adest, cum volumus; & abest, cum nolumus: ut fides, conuersio, gratia præueniens.

AD III. Fides est in peccatore, sed mortua: regens excitante gratia.

AD IV. Excitantis est, proponere obiectum menti configrum: & hoc sat est si fiat ext. in seculis teste ibi S. Augustino: qui tamen non negat internam Dei suasionem.

V. Gratia Excitans datur homini sine meritis præcedentibus, aut præparatione villa: sed non datur sine actione hominis; et si detur sine cooperatione lib. arbitrij. Quia Excitans dat initium bonæ cogitationis & desiderij; at haec sunt hominis, si repentina; si & motus secundi sunt, cum sunt liberi arbitrii.

VI. Ad Assentiendum gratiæ Excitanti necessaria est gratia Adiuuans. Trid. sess. 6. c. 5. Aug. Enchir. c. 32.

2. Neutra tamen necessitat voluntatem. Nam gratia Sufficiens reiici potest: Efficax, ex hypothesi non potest; at absolute potest repudiari. Quia ea est suasio, que non determinat voluntatem, sed inclinat per modum proponentis obiectum; sed sic, ut aptum esse homini scit Deus.

3. Adiuuans vero consistit in Directione hominis; in Protectione: in Co operatione intrinseca. In hisce vocatus homo liberè mouetur in Deum ac sponte; quia potest vocationem recipere & reiicare: quod non est necessariò moueri; ut quidam exponunt Conc. Trid. sess. 6. c. 5. can. 4. Vide Bell. lib. 6. c. 15.

VII. Conuersio hominis, aut Opus pium quodlibet, quæ Opus, est arbitrij cum auxilio generali; quæ pium est gratiæ; quæ opus pium, est ab utroq; simul. Proinde ad reliqua Conuersionis opera ext. seu interna, non requiritur Nova Gratia; sed continuatio datæ Efficacis, ut ad quam indubie cætera opera consequuntur.

VIII. Habitus gratiæ Iustificantis à solo Deo infunditur; nō tamen sine prævia dispositione nostra. Quia, cum non

nō educatur ē potentia materiæ, exercere, cūm vult, cum Gratia Ad-
creari debet: quod solius est Dei. Aug. in Psal. 118. *Quis facit in homine iustifi-
cam, nisi qui iustificat impium?* Homo iu-
stus autem potest acceptam iustitiam

III. DEIVSTIFICA- TIONE.

De hac quinque: 1. *De Iustificationis quidditate:* 2. *De
Iustitia Inherentia.* 3. *De Naturalis iustitiæ Qualitate:*
4. *Operibus:* 5. *& Meritis.*

QVÆSTIO XLIX.

*Quid & Quotuplex est iusti-
ficatio?*

IUSTIFICATIO est trāslatio hominis à statu peccati, ad statum gratiae. Vel, Nō est sola peccatorum remissio; sed & Sanctifi-
catio seu Renouatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiae, & dono-
rum. Vnde bipartita est: Remissio pe- & Infusio gratiæ: Estque duplex: Prima habitualis, ex impio faciens iustum: Se-
unda actualis, ex iusto iustiorem. Ita S. Aug. Con. 26. in Psa. 118. De hac hīc.

II. Acceptio Iustificationis in Scri-
ptura est quadruplex: vt significet

1. Declarare iustum: vt Prou. 7. Qui iustificat impium, & condemnat iustum. Hanc propriam, solam esse contendunt Lutherico-calvinistæ.

2. Præcipere Lege iustitiam: Ps. 118. Iustificationes tuas custodiam.

3. Acquirere iustitiam: vt Rom. 3. Iustificati gratis,

4. Augere iustitiam. Eccl. 18. Ne verear is usque ad mortem iustificari.

III. Iustificationis causa est quadru-
plex: Finis, Efficiens, Materia, For-
ma.

Causa	Finalis, 1. <i>Principalis</i> , Deus: 2. <i>Minus principalis</i> , Gloria Christi, & ho- minum beatitudo.
	Efficiens, 1. <i>Primaria</i> , Misericordia Dei: 2. <i>Meritoria</i> , ex condigno, Christi passio: 3. <i>Instrumentalis</i> , coniuncta Christi Humanitas: 4. <i>Separata</i> , est Scriptura.
	Materialis, 1. <i>Subiectiva</i> est Anima humana: 2. <i>Dispositiva</i> , Voluntas.
	Formalis, 1. <i>Intrinsicæ</i> est habitus gratiæ: 2. <i>Extrinsicæ</i> , vel, <i>Exemplaris</i> , est Christi iustitia: 3. <i>Formalis in actu</i> , sunt opera bona.

QVÆ.